

Stanisław Mrówczyński

ABC KWANTOWEJ TEORII POLA

Wydawnictwo
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego
Kielce 2016

Spis treści

Przedmowa	IX
Jednostki	XII
Notacja	XII
1 Próby „zrelatywizowania” mechaniki kwantowej	1
1.1 Równanie Kleina-Gordona	2
1.1.1 Postać równania	2
1.1.2 Zachowany prąd	4
1.1.3 Rozwiązania równania	5
1.2 Równanie Diraca	7
1.2.1 Postać równania	7
1.2.2 Zachowany prąd	8
1.2.3 Rozwiązania równania Diraca o zerowym pędzie	9
2 Oscylator harmoniczny	11
2.1 Klasyczny oscylator harmoniczny	12
2.2 Kwantyzacja	14
2.3 Konstrukcja przestrzeni stanów	15
3 Pole skalarne	19
3.1 Klasyczne rzeczywiste pole skalarne	19
3.2 Kwantowanie rzeczywistego pola skalarne	22
3.3 Zespolone pole skalarne	25
3.3.1 Pole klasyczne	26
3.3.2 Kwantowanie	27
4 Pole spinorowe	29
4.1 Klasyczne pole spinorowe	29
4.1.1 Kowariantna postać równania Diraca	30
4.1.2 Własności transformacyjne spinorów Diraca	31
4.1.3 Formalizmy Lagrange’a i Hamiltona pola spinorowego	32
4.1.4 Rozwiązania swobodnego równania Diraca	34

4.2	Kwantowe pole spinorowe	37
4.2.1	Operatory pola	37
4.2.2	Przestrzeń stanów	39
5	Związek spinu ze statystyką	41
5.1	Problem z hamiltonianem	42
5.2	Mikroprzyczynowość	42
6	Pole elektromagnetyczne	45
6.1	Klasyczne pole elektromagnetyczne	45
6.1.1	Formalizm Lagrange'a	46
6.1.2	Niezmienniczość względem cechowania	48
6.1.3	Cechowanie Lorentza	49
6.1.4	Cechowanie Coulomba	49
6.1.5	Formalizm kanoniczny	51
6.2	Kwantowe pole elektromagnetyczne	53
6.2.1	Relacje komutacyjne	53
6.2.2	Przestrzeń stanów i własności fotonów	55
6.2.3	Ku lorentzowskiej współzmienniczości	56
7	Propagatory	59
7.1	Propagator rzeczywistego pola skalarnego	60
7.1.1	Definicja teorio-polowa	60
7.1.2	Funkcja Greena równania Kleina-Gordona	61
7.1.3	Propagator pola skalarnego zespolonego	64
7.2	Propagator pola spinorowego	64
7.3	Propagator pola elektromagnetycznego	66
8	Pola oddziałujące	69
8.1	Samooddziałujące pole skalarne	69
8.2	Elektrodynamika kwantowa	70
9	Ewolucja czasowa	73
10	Zderzenia, macierz S i przekrój czynny	77
10.1	Macierz S	78
10.1.1	Definicja i ogólne własności	78
10.1.2	Operator $\hat{T}$ i twierdzenie optyczne	79
10.2	Przekrój czynny	80
10.2.1	Definicja przekroju	80
10.2.2	Postać lorentzowsko niezmiennicza	82
10.2.3	Oddziaływanie z nieskończenie ciężkim obiektem	83
10.2.4	Przekrój uśredniony i wysumowany po spinach	83
10.3	Procesy binarne	83

11	Rachunek zaburzeń i proste procesy zderzeniowe	87
11.1	Binarne zderzenia skalarnych bozonów	87
11.1.1	Stany	88
11.1.2	Amplituda	89
11.1.3	Przekrój czynny	91
11.2	Rozpraszanie elektronu w polu Coulomba	92
11.2.1	Stany	92
11.2.2	Amplituda	93
11.2.3	Przekrój czynny	94
11.2.4	Uśrednianie i sumowanie po spinach	94
11.2.5	Przekrój Motta	95
11.3	Zderzenie $e^-e^+ \rightarrow e^-e^+$	96
11.3.1	Amplituda	97
11.3.2	Przekrój czynny	100
11.3.3	Uśrednianie i sumowanie po spinach	101
11.3.4	Przekrój Bhabhy	103
11.4	Reguły Feynmana	104
11.4.1	Przekrój czynny	105
11.4.2	Amplitudy i diagramy	106
11.4.3	Przykład – rozpraszanie Bhabhy	109
11.5	Rozpraszanie Comptona	110
11.5.1	Przesunięcie Comptona	111
11.5.2	Amplituda i przekrój czynny	111
11.5.3	Sumowanie po spinach	112
11.5.4	Formuła Kleina-Nishiny	114
11.6	Procesy skrzyżowane	116
11.6.1	Anihilacja pary elektron-pozyton	117
11.6.2	Kreacja pary elektron-pozyton	119
11.6.3	Rozpraszanie Møllera	119
12	Opis stanów związanych	121
12.1	Sformułowanie problemu	121
12.2	Pierwsze przybliżenie i jego poprawki	125
13	Zakończenie, czyli co dalej?	127
Dodatki		
A	Szczególna teoria względności	129
A.1	Czterowektor położenia	129
A.2	Transformacja Lorentza	130
A.3	Wektory, tensory, skalary	132
A.4	Czterowektor pędu	133

B	Obrazy Schrödingera, Heisenberga i oddziaływania	135
B.1	Obraz Schrödingera	135
B.2	Obraz Heisenberga	136
B.3	Obraz oddziaływania	137
C	Transformacja Lorentza spinorów	139
D	Rozwiązania swobodnego równania Diraca	143
E	Ślady macierzy gamma	147
E.1	$\text{Tr}[\gamma_\mu]$	147
E.2	$\text{Tr}[\gamma_\mu\gamma_\nu]$	148
E.3	$\text{Tr}[\gamma_\mu\gamma_\nu\gamma_\rho]$	148
E.4	$\text{Tr}[\gamma_\mu\gamma_\nu\gamma_\rho\gamma_\sigma]$	149
E.5	$\gamma_\mu\gamma^\mu, \gamma_\mu\gamma^\nu\gamma^\mu, \gamma_\mu\gamma^\nu\gamma^\rho\gamma^\mu, \gamma_\mu\gamma^\nu\gamma^\rho\gamma^\sigma\gamma^\mu$	149
F	Swobodny propagator elektronu wyrażony przez spinory	151
	Bibliografia	155
	Skorowidz	157